

פתיחת מעטפה בשבת

לומר לא"י יש ליזהר אם לא לצורך גדול.

ד. ביאור הלכה סימן שמ סעיף יג ד"ה הנייר

הנייר - עיין במ"ב מה שכתבנו בענין פתיחת אגרת ואבאר קצת. הפר"ח ביו"ד קי"ח כתב דישראל הפותחו יש בזה חיוב חטאת לכו"ע דקריעת הנייר הוא מקלקל ע"מ לתקן ותיקונו הוא מה שצריך לפתוח אותו וכן דעת ספר הזכרונות שהוא מקלקל ע"מ לתקן ובתשובת ח"צ סימן ל"ט פליג ע"ז והתיר ע"י עו"ג ולא ביאר טעמו ונראה שהוא סובר שהוא מלאכה שאצ"ל דהא אין מתקן בגוף הנייר מידי והתוס' בדף צ"ד כתבו דלהכי קורע בחמתו למירמי אימתא אאינשי ביתיה פטור לר"ש משום דלית תיקון לגוף הדבר הנקרע אך לפ"ז להרמב"ם שפוסק דמלאכה שאצ"ל חייב יש בזה איסור דאורייתא ואסור ע"י עו"ג ובנשמת אדם כלל כ"ט ראיתי שכתב דלכו"ע פטור ותוכן כונתו דשאני ההיא דקורע על מתו ובחמתו דהקריעה גופא היא התיקון [דבהקריעה משכך חמתו או מרמי אימתא ביתיה] משא"כ בזה דלהנייר הוא מקלקל גמור והתיקון הוא מצד אחר ובאמת לא ברירא סברתו וסברת הח"צ בזה דידוע דעיקר תיקון אגרת שעומד לקרותו ותיקונו הוא שיוכל לקראנו וא"כ כשקורעו כדי לקרותו הוי מלאכה הצ"ל אכן היכא דסגורה האגרת בתוך נייר אחר כנהוג בודאי הקורע הנייר העליון הוא בכלל מקלקל ופטור אפילו לר"י וכדאמרינן שבת ע"ג ע"ב דמקלקל פטור אפילו לר"י דס"ל דמשאצ"ל חייב וע"כ מותר ע"י עו"ג במקום צורך דהוי שבות דשבות אולם לפי מה שהבאנו לעיל דלשיטת רש"י היכא דהוא סותר ע"מ לבנות שלא במקומו דהוא מקלקל במקום זה ומתקן במקום אחר חייב לר"י א"כ ה"נ בזה בכל גווני הוא מלאכה דאורייתא לר"י דהוא בכלל קורע ע"מ לתקן ואפילו ע"י עו"ג יש ליזהר וכן המ"א בסימן ש"ז סק"כ מצדד לאיסור כדעת ספר הזכרונות ומ"מ נראה דלצורך גדול יש להקל לפתחו ע"י עו"ג ובפרט אם האגרת מונחת בתוך נייר אחר...

ה. חזו"א או"ח סי סא סק"ב

במ"ב סי' ש"מ ס"י"ג הביא בשם אחרונים ז"ל שדנו אם מותר לפתוח אגרת חתומה ויש בזה ב' אופנים א' באגרת עצמה דבוקת השפתות ב' מונחת במעטפה. ובאופן א' אין כאן לא משום בונה ולא משום סותר אלא יש כאן משום קורע והכא הקריעה אינה דרך השחתה שהרי מקפיד שלא להשחית את הגליון שהרי צריך לאגרת ויש כאן מלאכת

א. פרי חדש יו"ד סי' קי"ח ס"ק יח

נשאלתי על תנורים שמטמינין בו החמין בשבת אי סגי בחותם אחד או בעי ב' חותמות ואי מהני מפתח במקום חותם או לא ולכשתמצי לומר דלא סגי בלא חותם, ענין החותם הוא באופן זה שכורכין נייר על גבי המנעול ומדבקין קצוות הנייר ביחד ועושין שם חותם וכיון שאי אפשר לפתוח התנור בשבת בלא קריעת הנייר מספקא לן אי שרי על ידי גוי או לא.

אמנם יש מהמורים שהורה להחמיר ולהצריך שני חותמות וכך עשה ותיקן מפתח וחותם, והוראה זו תמוהה היא בעיני שנמצא חומרו קולו דמילתא דפשיטא דקלקול וקריעת הנייר בשבת כדי לפתוח התנור לא מקרי מקלקל אלא מתקן ומלאכה אסורה היא בשבת מן התורה וכמו שכתב הרמב"ם בפרק י מהלכות שבת הלכה יא שהמפרק ניירות דבוקין או עורות דבוקין ולא נתכוון לקלקל בלבד הרי זה תולדת קורע וחייב... וזה מוסכם לכולי עלמא שכל מקלקל שאין כוונתו לקלקל וכגון בנידון דידן שאין כוונתו לקרוע הניירות הדבוקים משום קלקול אלא כוונתו כדי שיוכל לפתוח התנור להוציא משם החמינין, קלקול זה הוה ליה תיקון לדידיה והויא מלאכה דאסירה מן התורה... ואל תשביני ממנהג רבים עתה עמי הארץ מהספרדיים וגם מהאשכנזים שהאגרות החתומות הבאין להם על ידי רץ המגיע בשבת שנוהגים קולא לפתוח אותם על ידי גוי, דאין למדים ממנהג בטעות דהא מילתא דפשיטא דהויא מלאכה דאסירה מן התורה לפי שאין כוונתו לקלקל אלא כדי לתקן לפתוח האגרת ולקרותה וכדברירנא וראוי למחות ביד הנוהגין כן שהוא מנהג גרוע ואף עתידין ליתן עליו את הדין. סוף דבר בהא סליקנא ובהא נחיתנא למאי דשאלנא דקלקול החותם בשבת הויא מלאכה דאסירה מן התורה ואין להתיר כלל בזה האמירה לגוי...

ב. שו"ת חכם צבי סימן לט

גם מה שאסר לקרוע הנייר החתום בשבת ואפי' ע"י עכו"ם והאריך בזה הכל הוא טעות גמור ושרא ליה מאריה שאסר את המותר והתיר את האסור כאשר הוכחתי בראיות ברורות במקום אחר הלא בספרתי וכבר הוכחתי על פניו בהיותו פה עמנו ושתק לי.

ג. משנה ברורה סימן שמ ס"ק מא

לקרוע אגרת המחותם אפילו אם יזהר שלא ישבור אותיות החתימה רק יקרע הנייר שסביבה ג"כ אסור לכו"ע ואפילו

נעלים, שפסקו הרשב"ם ורבי יואל להתיר, וכן דעת מרן הבית יוסף והרמ"א /או"ח/ (בסימן שיז). ע"ש. והרי איגרת דבוקה שנשלחה ממרחקים יכולה לשהות חודש ימים או יותר (לפי תנאי התחבורה בימים ההם), וכן הרצענים עושים כן על דעת להתקיים עד שיבואו קונים וירצו להשתמש בהם. והוא הדין לנידון דידן, שמכיון שלא נעשה הדבר על מנת להתקיים עולמית, ואדרבה המדבקות עשויות באופן שבנקל יהיה אפשר לפותחן ולהפרידן בשעת השימוש, לפיכך יש להקל. ומכל מקום מהיות טוב נכון לפתוח המדבקות מערב שבת.

ז. שש"כ פרק ט הערה יב

והוסיף הגרש"ז זצ"ל בדצירוף של כמה טעמים גם אין בזה משום איסור קורע, כמו"ש בשו"ע הרב סי' שמ סעי' יז דלא נוהג איסור זה בדבר שהוא גוף אחד, כמו בנייר או ניילון, ואף שרבו החולקים, ע"ש סעי' יג בביה"ל ד"ה אין, מ"מ ע"ש בביה"ל, בדעת השו"ע, דקריעה שהיא עצמה תיקון לא חשיב קורע דאורייתא, וגם הרבה ראשונים ס"ל דאפי' אם הקריעה היא לתיקון אפי"ה לא אסור מה"ת אלא בע"מ לתפור (ע"ע שם סעי' יד בביה"ל ד"ה ולא י.ג.) ואף להחולקים כתב האב"י או"ח סי' קפו דלא חייב אלא בדבר שרגילין עכ"פ לחזור ולתופרו ומה שהקורע על אביו בשבת חייב משום קורע אע"ג שאסור לתקן היינו משום דמצד עצמה ניתנת הקריעה שפיר לתפירה. וגם לפר"ח סי' שמ סעי' יג בביה"ל ד"ה הנייר שכתב דהקורע מעטפה כדי להוציא הנייר מתוכה חייב חטאת, אע"ג שמקלקל את המעטפה מסתבר שסובר דטעמא דשרי לקרוע העור שע"פ החבית סי' שיד במ"ב ס"ק כה הוא משום דמכיון שיש בתוך החבית אוכל הו"ל כשובר אגוז ע"ש סעי' ח וכ"ה בש"ש במע"ח יב ב ד"ה ולישב דבגד או עור אם קשרם ע"פ אוכלין בטולי בטלי מתורת בגד ונעשו בטלים לאוכלים כמו קליפי אגוזים ואין בזה איסור קריעה ע"ש. ולכן בכל האריזות שאין עליהן שם כלי והן נזרקות מיד לאחר שנתרוקן מהן התוכן (בין בקופסת קרטון שקית או נייר בין שיש בהן דברי מאכל ובין שיש בהן דברים אחרים כגון תרופות בגדים וצעצועים) וכל קריעתן היא רק בכדי להגיע אל התוכן שנמצא בתוכן בטלות הן לחפץ שבתוכן ושרי. וזהו הדין של קורע עור שע"פ החבית... ומשו"ה גם חותכים נקניק בשבת ואין חוששין לקריעת העטיפה אף שמקפידים לא לקלקל את כל העטיפה... ומ"מ טוב לא להפריד במקום הנדבק מפני שרק מקצתו אינו של קיימא ולא כולו שהרי נזרק תפור דבוק כמות שהוא מבלי לפתוח את כולו...

קורע ואפשר שהוא דאורייתא כמו פותח בית הצואר לדעת הר"מ פ"י ה"י אבל לדעת רש"י כפי שביאר במ"ב שם דכל שהקריעה בנין לא הוי בכלל הקורע הנמנה ב"ט אבות י"ל דה"נ לאו קורע הוא ולמש"כ סי' נ"א סק"ד אפשר דמודה הר"מ לרש"י... ובקריעת המעטפה אם אינו חושש למעטפה שתשחת הו"ל כקורע עור שעל פי חבית ואין כאן משום קורע [ומיהו התם איירי דבחול מתיר ובשבת קורע הו"ל מקלקל, אבל הכא דגם בחול קורע אפשר דלא חשיב קלקול ובקריעה דאורייתא אפשר דלא סמכינן אהא דעושה דרך קלקול וכונתו להוציא מה שבתוכה וכמש"כ לעיל, ומיהו היכי דהקרעים אינם ראויים לכלום ודאי מקלקל הוא והלכך בעור שע"פ החבית אף אם היה דרכו לקרוע בחול מותר אבל היכי דנשארה המעטפה ראויה ליתן בתוכה אף שאין דעתי' עלה אפשר דחשיבא קריעה של תיקון] וגם אין כאן משום סותר כיון דהפתיחה תיקון וכמש"כ סי' נ"א סק"א בקופסא, ואמנם יש לאסור דזימנין דניחא לי' לשמש במעטפה וכמש"כ שם ס"ק י"א ואם באמת דעתי' לקיימה אפשר שהוא דאורייתא.

שפופרות של נייר הממולאים בשר והוא מבושל או מעושן תוך השפופרת מותר לקרוע השפופרת בשבת ולהסירה מעל הבשר כדין קורע עור מעל פי החבית וקריעה דאורייתא אין כאן כיון דלעולם אין דעת בני אדם על השפופרת ואין כאן שום תיקון בנייר השפופרת.

ו. שו"ת יחווה דעת חלק ו סימן כד

ואודות פתיחת המדבקות הסגורות מאז הייצור, נראה שהואיל ובשעת הייצור אין הכוונה בהדבקותן לקיום עולמית, אלא על מנת להסירן בשעת השימוש, יש להתיר לפותחן ולהפרידן בשבת. ואמנם ראיתי בשו"ת מנחת יצחק חלק ה' (סימן לט אות ב') שכתב, שאף על פי שהמגן אברהם (סוף סימן שמ) התיר כשלא נעשה לקיום, מכל מקום כאן שנדבקו בכוונה על דעת להתקיים זמן מרובה אחרי העשייה עד לשעת השימוש, יש לאסור להפרידן בשבת. ע"ש. וכיוצא בזה כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק כב סעיף טז אות לו) בשם הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך שליט"א, שהואיל והגזיה דבוקה על האיספלנית, אף על פי שהודבקה על מנת להסירה בשעת השימוש, מכל מקום הואיל ואין הסרתה אלא לאחר זמן מרובה, לכן נחשב כקורע על מנת לתקן במקום ההוא, ואפשר שאסור מדרבנן. ע"ש. אולם לפע"ד נראה שאין זה מוכרח, וגם זה נחשב שלא נעשה לקיום, והרי בספר פחד יצחק (מערכת איגרת דף עט ע"ד) כתב, שאין שום איסור לפתוח בשבת איגרת הדבוקה בדבק, משום דדמי לניתוק התפרים שעושים הרצענים בזוג